

ARBETSBESKRIVNING

”BARN LÄTTKÖPTA FYLLA”

Publicering:

Tre dagar: 30 september, 2 oktober, 14 oktober 2006

I samtliga editioner: Helsingborgs Dagblad, Nordvästra Skånes Tidningar, Landskrona Posten

På nätet: http://hd.se/inrikes/2006/09/30/ett_telefonsamtal_saa_enkelt_kan/

Vi gjorde jobbet:

Lars Andreasson, reporter i tidningens ”grävnav”

Christian Törnqvist, fotograf

Johan Persson, fotograf

Fotograferna var i det här jobbet inte enbart fotografer utan medverkade i lika hög grad som reportern i research, förberedelser, upplägg och genomförande.

Arbetsledare var grävnavets chef Åsa Nicander.

Så uppstod jobbet:

Smuggling och illegal försäljning av alkohol är av geografiska skäl en stor och ofta uppmärksammas företeelse i Helsingborg och hela västra Skåne. Öbilarnas verksamhet är mindre känd i vuxenvärlden men väl bekant för många barn och ungdomar.

Via kontakt med ett barn som själv hade köpt starksprit fick vi mobilnumret till en av dessa öbilar.

Vi bestämde oss då för att visa verkligheten bakom de många notiser och artiklar om langning och polisens/myndigheternas försök att stoppa försäljningen till ungdomar, som regelbundet publiceras i vår tidning och andra media. Vi ville berätta så osminkat som möjligt om hur vuxna människor tjänar pengar på att sälja sprit till barn. Och om de följer det kan få för en unge att hålla i sig en halv flaska starksprit. Vi ville också granska om polisen verkligen prioriterar detta område eller om det är prioriterat bara när media frågar.

Metoder

Vita Volvon: Med hjälp av samtal med unga som hade egen erfarenhet av öbilarna fick vi en bild av hur langningen går till. Vi hade ett telefonnummer och en beskrivning av den vita Volvon. Med detta som utgångspunkt inledde vi en personresearch på det par (och deras närstående) som kom att stå i fokus för den första delen av serien. Så gott som samtliga tillgängliga offentliga uppgifter togs fram och via upprepade utflykter till aktuella adresser kunde vi bland annat identifiera dem utseendemässigt.

Vi visste vid det laget att den vita Volvon var en av de flitigast förekommande öbilarna i Helsingborg och bestämde oss för att locka paret till minst en försäljning inför öppen ridå.

Metoden och dess aspekter på laglighet, säkerhet för alla inblandade, etik, med mera, diskuterades mycket ingående innan den godkändes av chefredaktören. Hur publiceringen skulle se ut avseende namn och bild mm diskuterades också men beslutades inte då.

Två fjortonåriga och två trettonåriga flickor och deras föräldrar kontaktades och de ställde upp på att medverka. Vi valde så unga flickor för att ställa saken på sin spets: hur långt ner i ålder var langarna beredda att gå?

Ett tiotal platser i Helsingborg valdes ut som dels lämpades sig för våra avsikter, dels föll sig naturliga att leverera till ur langarsynpunkt, vilket vi hade en god uppfattning om efter samtal med ungdomar. En bil hyrdes in som gav fotografer goda möjligheter att fotografera. (En omärkt redaktionsbil användes också).

Flickorna fick instruktioner och kontanter och därefter genomfördes de två köpen, så som de beskrivs i tidningen. Först fjortonåringarna, därefter trettonåringarna. Under varje del där flickorna deltog fanns förutom fotograferna och reportern ytterligare vuxna till hands i närheten. Spriten och cigaretterna överlämnades till reportern efteråt.

Övriga langare: Vi tillbringade några helgkvällar med att köra runt i Helsingborg till områden och platser där vi visste eller antog att öbilarna levererade till minderåriga. Vid några tillfällen bevittnade vi sådana affärer, men kunde inte dokumentera dem eftersom det var för mörkt och eftersom vi inte ville röja oss just då. Men genom att prata med ungdomar efteråt fick vi ytterligare detaljer om andra langare.

Det försök att locka ytterligare en öbil som beskrivs i serien föregicks av research, bilturer och promenader i denna och andra öbilars hemkvarter.

Vi fick också information om langning från bostäder och butiker, men valde att fokusera på öbilarna och på försäljning till minderåriga.

Fortsättningen: Via kontakter hittade vi ”Jonas” som bara några veckor tidigare hade hamnat på akuten efter att ha köpt sprit av en öbil.

Polisen: Vi hade tidigt bestämt oss för att granska polisens bekämpning av försäljning till minderåriga och begärde därför ut samtliga anmälningar om olaga alkoholförsäljning som hade upprättats i Helsingborg, Landskrona och Ängelholm dittills under året.

I väntan på sekretessprövning och avidentifiering av de handlingarna intervjuade vi polisen om deras syn på langning till den uppföljande delen, måndagen den 2 oktober. På så sätt fick vi en dagsfärsk bild av hur de anser att de prioriterar ämnet.

En vecka senare fick vi tillgång till de 42. De innehöll förutom själva anmälan också beslut om åtgärd och i förekommande fall förundersökningsprotokoll.

Med det underlaget kunde den tredje delen skrivas, som bland annat visade att så gott som alla anmälningar läggs ner utan någon åtgärd.

Källor

En mängd muntliga källor såsom ungdomar, föräldrar och myndighetspersoner. Korta upplysningsvisa intervjuer och längre intervjuer. En del av källorna lämnade information mot meddelarskydd. Som nämnts använde vi offentliga uppgifter ur en rad källor exempelvis domstolar, skattemyndigheten, bilregister med mera.

Tidsåtgång

Från att vi drog igång jobbet på allvar tog det cirka fyra veckor innan den tredje delen om polisen publicerades. Ingen av oss lade dock fyra hela veckor på jobbet, utan reportern jobbade drygt två veckor, fotograferna knappt två veckor effektiv tid.

Problem

Det var inget enkelt beslut att publicera namn och bild på de två personerna i ölbilen. Den frågan diskuterades under hela arbetets gång och beslutet togs först precis före publicering. Då hade, förutom alla inblandade, två kollegor som inte hade haft något med jobbet att göra fått möjlighet att ge sin syn.

Tryggheten och anonymiteten för de barn som hjälpte oss med att köpa sprit var också något som vi var noga med. Deras insats är inte särskilt uppskattad bland langare och vissa ungdomar. Vår egen säkerhet fick också övervägas eftersom vissa av langarna som vi kartlade, tidigare är straffade för våldsbrott med mera.

Konkreta följder

Polisen inledde en förundersökning mot paret i artikelserien och har bland annat förhört oss tre (Vi har i princip bara bekräftat att det vi beskriver verkligen har inträffat). Förundersökningen är ej slutförd i skrivande stund. Efter publiceringen genomförde polisen ett antal tillslag mot försäljare och deras lagerlokaler. Något samband med vår serie går naturligtvis inte att visa.

Serien innebar att langningen till minderåriga försvårades avsevärt. Det är naturligtvis också omöjligt att mäta, men vi vet att det är betydligt omständigare nu för en tonåring att få tag i en flaska sprit än vad det var tidigare.

Reaktioner från myndigheter och kollegor

Kollegor såväl internt som externt har reagerat positivt. Bland annat gjorde Helsingør Dagblad en stor rewrite på serien. Från socialtjänst och andra instanser som arbetar med ungdomar och drogrelaterade problem har serien fått mycket positiva reaktioner. Under en nationell konferens för socialtjänstmänniskor med inriktning på unga och droger distribuerades artikelserien till deltagarna.

Internt har en diskussion förts om namn- och bildpubliceringen En invändning har varit ”varför gör vi det nu när vi nästan aldrig gör det annars?”. Diskussionen kommer att följas upp i gemensamt forum.

PO-anmälan

Serien har inte anmälts till PO eller annan instans.

PS En artikel om Helsingør som publicerades dagen efter ”Vita Volvon” bifogas för kännedom. Den har inte ingått i själva grävjobbet men är en del i paketet ur läsarperspektiv.